

ELS 75 ANYS DE LA CAIXA AL BARRI

Aquest 30 de novembre de 2005, l'agència de la popular entitat d'estalvis, coneguda aquests darrers anys com la Caixa, compleix els seus 75 anys al nostre barri. Era la tercera agència urbana que l'entitat obria a Barcelona, i encara és l'agència número 3,¹ malgrat que ara, per la modernitat, aquest número estigui una mica amagat sota la denominació de l'agència 0803.

Les seves antecessores a la Ciutat Comtal eren a la Barceloneta i Hostafrancs. No és casual que totes tres fossin obertes en barris obrers, ja que aquest precisament era l'esperit dels seus fundadors.

El seu primer local va ser al número 70 de la Rambla — que aleshores duia el nom de Paseo del Triunfo —, xamfrà al passatge de Cantí, una finca que actualment ostenta el número 90, per raó de la correlació numèrica quan es va obrir el vial fins a mar. Després va passar, ja amb edifici propi, a la mateixa Rambla, al número 55, xamfrà amb Pujades, on ara ostenta el número 75. Al costat de l'oficina, la seva Obra Social va obrir la primera biblioteca pública del barri, la qual, anys després, en tancar-la va donar pas a l'actual Ciber-aula.

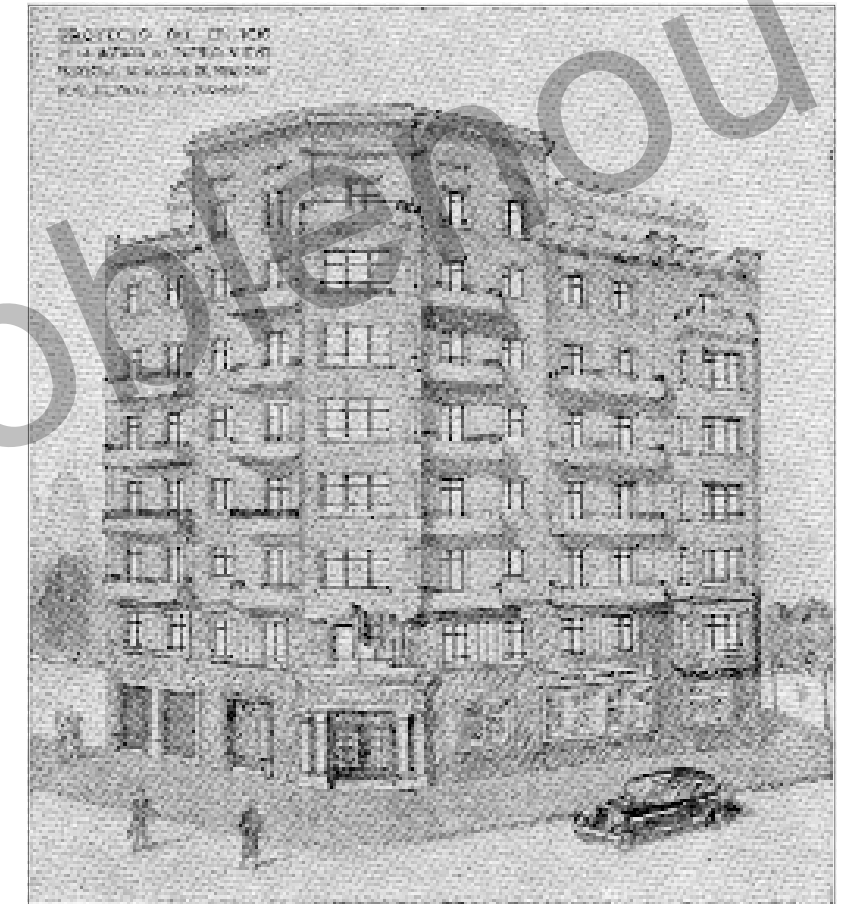
Anem a les arrels de la Caixa

Aquesta entitat que actualment és la caixa d'estalvis més gran d'Europa, i el tercer grup financer de l'Estat, va ser constituïda amb el nom de Caixa d'Estalvis de Catalunya el 5 d'abril de 1904, però no es va obrir al públic fins al juliol del 1905. Els socis promotors van aportar un total de 62.590 pessetes, a les quals es van sumar les 25.000 pessetes ofertes per un personatge del tot singular: S.M. el Rei Alfons XIII.

El primer director i ànima de l'invent va ser Francesc Moragas i Barret, i el president, Lluís Ferrer-Vidal, que també ho era del Foment del Treball.

El 1913 va obrir la primera agència a Ses Illes i, d'aquesta manera, va incloure el nom de Balears i posteriorment, quan va emprendre altres activitats, també s'hi va afegir el de Pensions. Així, el seu llarg nom va quedar com el de Caixa de Pensions per a la Vellesa i d'Estalvis de Catalunya i Balears.

El 1917 va inaugurar la nova seu social de la Via Laietana amb Jonqueres, obra d'Enric Sagnier.

CAJA DE PENSIONES PARA LA VEJEZ Y DE AHORROS

Perspectiva del nuevo edificio
donde se instalará la

AGENCIA DE PUEBLO NUEVO (Paseo del Triunfo, 55)

Va seguir la seva activitat ascendent i, d'aquesta manera, el 1933 va obrir sucursal a Madrid i, dos anys més tard, a Andorra.

Durant aquesta primera etapa va saber conjuntar l'idealisme catòlic que l'havia guiat des dels seus inicis amb el reformisme social que els temps imposaven.

Parlem de la seva obra social

Aquesta obra social va ser extensa i variada: el 1915 va organitzar el primer Homenatge a la Vellesa;² el

ArxIU Historic
Icaria 10, 2005

1918, l'Empar de Santa Llúcia per a nois cegues; el 1920, l'Institut de la Dona Treballadora i el Patronat Antituberculós; el 1921, l'Institut dels Cecs, i el 1922, el de Rehabilitació de Mutilats; el 1923 obria a Santa Coloma de Farners la primera biblioteca pública de les més d'un centenar que va arribar a crear;³ el 1926 va instituir l'Obra Balear i l'Obra Agrícola, tots dues per tal d'afavorir la pagesia; el 1927 va iniciar les colònies infantils, etc.

La quasi fi d'un somni

El 1935, quan feia només 30 anys de la seva fundació, la Caixa de Pensions tenia obertes 109 oficines, tenia una plantilla de 762 empleats i disposava del 60 % del total del dipòsit de totes les caixes catalanes i més del 25 % del total de tot l'Estat. Els seus recursos superaven els 682 milions de pessetes de l'època. Però aquell mateix any moria el seu director Francesc Moragas i, al cap de poc temps, el president Ferrer-Vidal.

Amb la Guerra Civil (1936-1939), una part de l'entitat va quedar a la banda republicana — Catalunya i Menorca —, i una altra, a la zona franquista — Mallorca i Eivissa. Després, els empleats foren depurats, entre ells el director Boix i Raspall; al seu lloc va ser col·locat un addicte al nou règim: Enrique Luño Peña, un home més polític que no pas tècnic. Com a president fou nomenat Miquel Mateu Pla, alcalde de Barcelona i industrial amb negoci al Poblenou.

Els temps eren difícils. El règim del general Franco va frenar tant com va poder l'expansió de la Caixa. Del 1940 al 1975 només va poder obrir una mitjana de set oficines a l'any, la major part en zones rurals.

Malgrat els impediments, el 1963 va ser la pionera en la informàtica bancària, molt per davant dels seus competidors més directes.

Torna la bonança

El 1972 moria Mateu i Pla, i va ser president Narcís de Carreras, home de la Lliga d'en Cambó, que va haver d'esperar a la jubilació de Luño Peña per actuar; aleshores va nomenar director Josep Vilarasau, que ajudat per la nova normativa — que en alguns aspectes igualava caixes i bancs — va iniciar una forta expansió.

Entre el 1975 i el 1989 es van obrir 1.220 oficines, primer a Catalunya i Balears i, després, a la resta

de l'Estat.

El 1978 fou l'any de l'estrella de Miró, aquest símbol en què molts volen veure una persona que tira una moneda a la guardiola. I el 1982 va ser l'any del nou edifici de la Diagonal, obra de Josep M. Coderch.

El 1988 va tancar el seu exercici amb recursos aliens per valor de... 15.127 milions d'euros. I una plantilla de 6.412 persones!

L'equip de l'Obra Social va veure que moltes de les seves activitats havien quedat obsoletes i va anar fent èmfasi en programes de caràcter cultural, científic i divulgatiu. En aquest aspecte, cal destacar l'any 1979 el Centre Cultural del Palau Macaya i el posterior Centre Casarramona de Montjuïc, com també obres semblants a Madrid i Palma de Mallorca.

L'expansió definitiva

El 1989, els consells d'administració de la Caixa de Pensions i els de la Caixa d'Estalvis i Mont de Pietat de Barcelona⁴ van signar un protocol de fusió i van crear la nova corporació Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona. Com a resultat de la fusió i la posterior anul·lació d'algunes oficines, el 1990 l'entitat financera tenia 2.296 oficines i 11.696 empleats. El nou president va ser l'expresident del COI, Joan Antoni Samarach.

Tornem al barri

Però tornem al que ens interessa: a l'oficina 3, o la 0803. No tenim la certesa total que aquesta agència fos la primera entitat bancària establerta al barri, però el que sí que podem assegurar és que el 1939 només n'hi havia dues més: el Banco de Vizcaya i el Banco Hispano Colonial.⁵

La Caixa, des de sempre, va basar la seva font en l'estalvi popular, i molt més en un barri com el nostre. I dins de l'estalvi popular, el de la canalla. Per fomentar-lo tenia establertes unes llibretes, que regalava a les escoles, per a la mainada en les quals es podia anar enganxant uns segells de 2 cèntims i, en arribar a les dues pessetes, aquesta quantitat quedava ja ingressada al compte de cada criatura. El qui redacta aquestes ratlles té la llibreta 8494, que va iniciar amb aquest sistema.

La gran popularitat de la Caixa

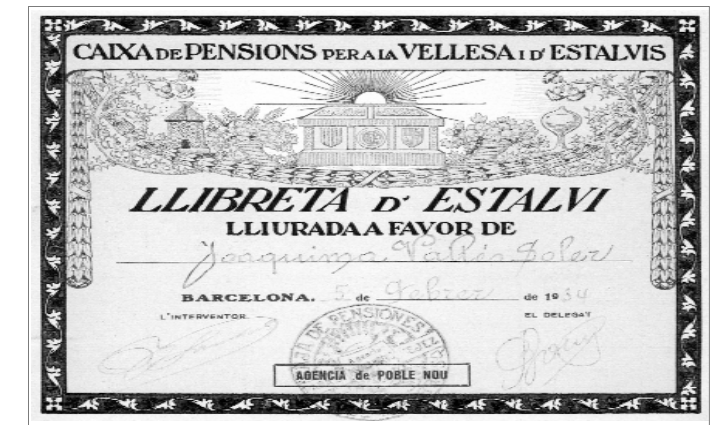
Ara no es pot tenir idea de la popularitat que tenia l'entitat els anys 1939-1940. En obrir el ja esmentat edifici de la Rambla, 75, del qual s'havia fet una gran propaganda amb el projecte de la nova finca per construir i, sobretot, amb la presentació de la futura biblioteca, la cosa va anar a més i, després, van venir els homenatges a la vellesa, amb els avis i les àvies acompanyats pels seus padrins i padrines — normalment, si en tenien, eren els néts o les persones més joves de la família —, però la cosa va guanyar en espectacularitat quan el 1950 es va proposar a les noies de l'Orfeó Virolai⁶ que fessin de padrines acompanyant-les abillades amb el seu vestit blanc d'actuar. La desfilada sortint de la missa de 10 cap al local on se'ls oferia l'acte — gairebé sempre al Casino — era un espectacle al qual no faltava ningú. Però aquesta popularitat tenia, en bona part, dos noms: Jaume Botey Candelich i Salvador Segú Mercedes.

El senyor Botey i el senyor Segú

Els noms són els de dos empleats de la mateixa agència: l'un, el director, i l'altre, l'ordenança. El primer ho va ser des del mateix 1930 fins a jubilar-se. El va elegir el senyor Moragas, amb qui tenia amistat i es va entossudir a fitxar-lo. Prèviament va passar per les agències de Balaguer i Lleida. I al segon també el va escollir el mateix Moragas, però el seu cas va ser diferent: en Segú era fuster. Un molt bon fuster i com a tal treballava en la construcció de l'estand de la Caixa de l'Exposició de l'any 1929. Quan el va veure fer la feina, el va contractar sense rumiar-s'ho gens ni mica.

Costa saber qui dels dos era més popular i més estimat al barri.

I tots dos tenien una vida familiar molt diferent, però que gairebé sembla igual. En Botey, de famí-

lia catòlica molt arrelada al barri —el seu germà Josep era un metge també molt popular—, era persona influent a la parròquia i en el Centre Moral, del qual havia estat directiu. Es va casar amb Joaquina Vallés i van néixer quatre fills del matrimoni: Josep, Francesc,⁷ Miquel i M. Teresa. Però va enviudar i es va casar amb la germana de la seva esposa, Victòria, amb la qual va tenir dos fills més: Jaume i Montserrat. En Segú, de família més senzilla, es va casar amb una senyora, Maria Guadalupe, amb un cognom que podríem dir de doble tall: es deia Franco. Van tenir nena rere nena (Rosita, M. Lluïsa, Pilarín, Juanita i M. Carme) fins que va arribar la sisena criatura, que va ser efectivament un nen, un Salvador. A més a més, el senyor Segú tenia la seva faceta artística. Segurament influenciat per la seva antiga professió, tallava en fusta unes obres molt originals de grans dimensions que sovint exposava, sol o en

col·lectives, a les sales d'art en què la Caixa es va convertir quan van deixar el local primitiu, i posteriorment el local de la Rambla amb Pujades, l'any 1950 (?), quan van obrir la seu actual de Rambla amb Lull. Precisament el bloc bastit el 1939 va ser el primer del barri amb soterrani, i era on en Segú tenia el seu taller d'artista.

Tots dos —en Botey i en Segú—, cadascú a la seva manera, eren la cara amable de l'agència número 3 de la Caixa.

Gairebé el punt final

En tota història en què s'evoca el passat, en arribar al dia a dia actual hi ha un parèntesi en què sembla inútil dir res més. Els fets actuals potser poden interessar els que vénen darrere nostre, però sembla que és en va parlar del que tothom veu i pot comprovar per si mateix. Per això, ara ens fa difícil posar el punt final per cloure aquesta

petita crònica dels 75 anys d'aquesta corporació financera tan arrelada al barri,⁸ i potser ho podríem fer recordant que aquella petita sucursal urbana, la tercera a Barcelona, que es dedicava, entre altres coses, a vendre segells de dos cèntims a la quitxalla, ara és una de les oficines urbanes amb més moviment i més clients, i no tan sols això, sinó que, a més a més, en tot l'ampli territori que abasta la zona del Poblenou, hi ha 30 oficines més de la Caixa.

NICASI CAMPS I PINÓS

En una de les fotografies que acompanya aquest treball, es veu el dia de la inauguració de l'agència actual, on a la façana indica clarament «Agència urbana n.º 3».

Van ser molts populars al barri. Ja en parlarem. Tal com hem dit, al barri també en va tenir una que era molt concorreguda.

Aquesta Caixa, fundada el 1844, era la més antiga de Catalunya.

El de Vizcaya estava a la Rambla amb Lull, on ara s'ha establert el Banc de Sabadell. Actualment forma part del BBVA. L'Hispano Colonial, un genuí banc català dels famosos germans Girona, va fer fallida el 1949, segons sembla per males arts d'«algú», i va ser absorbit pel Banco Central. Després va arribar el

Banesto, al local que havia estat la Ferreteria Coral, i gairebé totes les caixes i els bancs de l'Estat. Curiosament, al principi, tots estaven establerts a la Rambla o al carrer de Pere IV. Actualment aquest plantejament ha variat poc.

Entitat coral del Centre Moral dirigida pel mestre Andreu Recasens, de gran ressò al barri.

De Francesc Botey, sacerdot, en parlàvem en el darrer número de la nostra revista, en l'article del Camp de la Bota.

El que sí que volem fer és donar les gràcies a tots els que ens han brindat la seva col·laboració: a les famílies Botey i Segú, al director de l'agència 0803, Joan Aisa, i a Ramon Jacques, un dels més veterans de l'oficina.